

Derpaa tog Forstanderen for Statens Lærerkursus, Professor, Dr. phil. Hans Olrik, Ordet. Af hans Foredrag kan her meddeles følgende Referat:

Absalon.

Tal. havde gerne efterkommet Opfordringen til at tale om Absalon; thi det havde sin store Værdi at mindes de betydeligste hist. Personligheder. Men han maatte forudsætte Enkelthederne i Absalons Liv som nogenlunde vel kendte; Tiden tillod kun at dvæle ved de vigtigste Sider af hans Betydning.

Anledningen til Foredraget var, at det 21. Marts var 700 Aar siden, at Absalon døde, og paa denne Mindedag afslørede det smukke, rigtforgyldte Relief af den store Statsmand paa Façaden af Københavns ny Raadhus. Saaledes var Absalons Minde knyttet til den Bygning, der staar som et Symbol paa, hvad dansk Aand og Snille har kunnet udrette ved Aar 1900. Og det var heldigt, at Tanken om Absalon i Fremtiden vilde knyttes til et saa-

¹⁾ Indskriften paa Smøllerup Klokken ser saaledes ud:

✠ HOC AVS EXERE BENEDIC DŌ ATQ TVERE.

»AVS« kan efter afdøde Dr. Henry Petersens Forklaring kun betyde OPVS.

dant Minde netop om vor Tid. Thi først vor Tid har ved sine Studier over Valdemarstidens indre Forhold tilfulde kunnet værdsætte Absalon. Valdemarstidens Storhed stod nu i klarere Belysning end tidligere, men det stod ogsaa klarere, at den helt igennem var præget af Absalons Personlighed. De største historiske Personligheder ere dem, der mægte at forme deres Samtids Udvikling. Dette har i hele Danmarks Historie ingen kunnet som Absalon; derfor er han ogsaa den største af alle vore store historiske Skikkelser.

For den almindelige Bevidsthed stod Absalon først og fremmest som den store Kriger. Tal. gav en Udsigt over hans vigtigste Bedrifter i Venderkampene, fra hans Kamp ved Boslunde, da han kun var fulgt af sine Huskarle (1158), til hans glimrende Sejr over Pomrerfyrstens Flaade (1184), og skildrede hans Korstogs- og Krigerliv i det daglige og hans Bidrag til Landets Værn ved stærke Borge (København). Den ypperste Maalestok for Absalons Gerning udadtil var Sammenligningen mellem Folkets Tilstand, den Gang han begyndte at være dets Hærfører, og dets Tilstand, den Gang han nedlagde sit Sværd: i første Tilfælde et ynkeligt, splidagtigt Folk, der havde opgivet sig selv, næsten ikke værgede sig mod Venderne, ja til Dels spillede under Dække med de farlige Fjender, senere derimod et stolt, sejrigt, daadskraftigt Folk, trygt i sit Land og Herre over Fjendernes Kyster. Absalon havde jævnet Tingtrætter, vendt Opmærksomheden fra Fortidens usle Kiv og Splid, sat Danskerne de store nationale Formaal og opdraget dem til at kæmpe og til at sejre. Ligesaa i Forholdet til Tyskland. 1162 havde han mod sin Vilje maattet følge Valdemar til Besançon, hvor den danske Konge maatte finde sig i at blive den tyske Kejsers Lensmand; men efter Hjemkomsten rejste man Valdemarsmuren ved Danevirke som Værn mod den store Nabomagt, og da den tyske Kejser efter Valdemars Død krævede ny Lenshylding, fik han et skarpt Svar og maatte opleve at se Pomrerflaadens Øde-

læggelse ved Rygen og Pomrerfyrstens Underkastelse under Knud Valdemarsøn. Da var Danmark ved at vokse op til en Stormagt i Europa, og Valdemar Sejr fortsatte med Kraft og Dristighed Absalons Værk, men førte det ogsaa saa vidt, at det maatte briste.

Men skadede de idelige Krigstog ikke Landets Udvikling indadtil? Kendsgerningerne talte i modsat Retning; Valdemarstiden havde en ganske enestaaende Velstand at opvise. Hvorledes var dette muligt? Sikkert ved Omordningen af Hærvæsenet, idet Ledingspligten paalignedes Ejendommene efter deres matrikulerede Værdi og derved baade blev retfærdigere og lempeligere, ligesom den ogsaa lod sig afløse af en Pengeafgift, medens samtidig den opvoksende Hærmandsklasse overtog store Dele af Krigerpligterne for de andre Bønder. Dette paavistes nærmere.

Tal. dvælede dernæst ved Næringsvejenes Blomstring, de store Sildefiskerier ved Skaanes Kyst med de dertil knyttede Markeder, den store Udførsel af Heste over Ribe, det dyrkede Lands mærkelig store Omfang og den rigelige Kornproduktion, endvidere Købstædernes, særlig Københavns, Opkomst, det faste Skattevæsen, den forholdsvis store Rigsindtægt, der muliggjorde de store Opgaver, Kongedømmets stigende Betydning for Samfundet, bl. a. paa Lovgivningens Omraade, og den ny opvoksende Adels Betydning som et Værn om Tronen, hvortil Absalon vilde knytte den ved at forny Mindet om Knud den stores Vederlov og anvende denne Hirdskraa paa den hele Hærmandsklasse.

Særlig fremhævede Tal. det inderlige Samarbejde mellem Kongedømmet og Kirken, som ret egenlig var Absalons Værk, Udtryk for hans Personligheds overlegne Harmoni. Hvad Absalon i saa Henseende havde udrettet, var noget helt ualmindeligt. Mange af de betydeligste Mænd indenfor Kirken saa ellers dybt ned paa alt Statsvæsen, og Ærkebiskop Eskil havde hørt til de mest udprægede Repræsentanter for dette ensidige kirkelige Syn. Der havde endog ligefrem været Fjendskab mellem Eskil og Valdemar. Men

for Absalon gjaldt ikke den uforsonlige Modsætning mellem Stat og Kirke, for ham gik de to store Magter op i en højere Enhed: Fædrelandet. Og den Harmoni, som var i ham selv, paatrykte han hele Samfundet. Det lykkedes ham ikke straks at udsone Valdemar og Eskil med hinanden, men efterhaanden naaede han sit Maal. Saa udpræget og selvstændig en Karakter Eskild end var, blev han dog reven med af Absalons Begejstring og sluttede sig til hans Gerning. Saaledes opnaaedes et saa kraftigt Forbund mellem Kongedømmet og Kirken, at næppe noget andet Land kan opvise dets Lige. Kongen grundlagde Klostre og fremmede paa mangfoldig Maade de kirkelige Ideer, og Kirken støttede Kongedømmet, bl. a. ved Kongekroningen 1170, der danner en Modsætning til den ydmygende Kongekroning i Norge faa Aar tidligere. Gensidig støttede de og hævede hinanden.

Dette Forbund stod sin Prøve under den farligste Krise, da Biskop Valdemar dannede sin store Sammensværgelse mod Danmark. Hurtig blev Forræderen grebet og lagt i Lænker; men det var det haardeste Brud med kirkelig Lov at lægge Haand paa en viet Biskop. For Absalon var Valget dog utvivlsomt; Fædrelandets Vel maatte gaa langt forud for kanonisk Ret. Forgæves truede Paven; Absalon og de andre danske Bisper stode Æresvagt om den danske Trone, og i Absalons Levetid slap Biskop Valdemar ikke ud af Fangetaarnet. Hvilken Modsætning mellem Absalons Politik og Jakob Erlandsøns og Jens Grands Fjendskab mod Kronen!

Tal. viste dernæst Absalons øvrige Virksomhed for Kirken, hans banebrydende Virksomhed for Bispetiendens Indførelse, hans Bestræbelser for at indføre ensartet Guds-tjeneste, hans Iver for Klostrene, hvorledes først ved ham Sorø Kloster ret blev grundlagt, hvorledes Abbed Vilhelm blev sat over det lille Kloster paa Eskildsø, og hvorledes Absalon støttede ham i Grundlæggelsen af Æbelholt, hans Grundlæggen af det kortvarige Karthøjserkloster i Asserbo,

hans Omdannelse af St. Marie Kloster i Roskilde, hvortil han overførte sin Frænke Margrethes Helgenlevninger, og hans Betydning i videre Forstand for dansk Klostervæsen, hans Iver for kirkelige Fremskridtsideer, hans Opførelse af Kirker (Sorø, Gumløse).

Endelig fremdroges Absalons Betydning for Aandslivet, hans Stilling som Hovedleddet i den betydningsfulde, kulturelle Forbindelse med Frankrig og hans Forhold til Saksens Historieværk, der var præget af Absalons Aand, hans Beundring for Fædrenes Stordaad og hans levende Fædrelandskærlighed.

Sluttelig blev der givet Bidrag til en psykologisk Karakteristik af den store Statsmand og Biskop. Ved Siden af hans Energi og Myndighed anførtes forskellige Træk af kristelig Ydmyghed og ægte dansk Jævnhed.

Efter en Sang talte Dr. H. F. Rørdam om Kong Christian III, hvis Liv for en Del havde været knyttet til Koldinghus, hvor han ogsaa døde (1. Jan. 1559).

Tal. begyndte med den Bemærkning, at Danmark ikke har haft mange store Konger — den største Regent turde tilmed have været en Kvinde — men adskillige gode Konger har det haft, og blandt disse maa Christian III utvivlsomt regnes. Han fødtes 12. Aug. 1503 paa Gottorp Slot, hvor, foruden ham, ingen dansk Konge vides at være født uden Christian IX, der i lige Linie nedstammer fra Christian III. Efter en Karakteristik af det Fyrstehjem, hvorfra sidstnævnte var udgaaet, og af hans Ungdomsdannelse, hans Ophold ved det brandenburgske Hof og hans Besøg paa Rigsdagen i Worms, hvor Luthers Person og Ord fik en saa afgørende Indflydelse paa hans Livssyn, gav Tal. en Fremstilling af den gennemgribende Betydning, Christian III's ærlige, aldrig rokkede Vedhængen ved Reformationen i dens ægte lutherske Form har haft for de kirkelige Forholds Udvikling ikke blot i hans Riger, Danmark, Norge og Hertugdømmerne, men ogsaa for selve Reformationens

Moderland, hvor man i alle lutherske Kredse saa op til Kong Christian som den næsten ideale Regent og Kirkens fuldtro Værge.

Efter dette Foredrag sluttede Mødet med Sang. — Den næste Dags Formiddag tog man Kirken i Øjesyn, hvor man især dvælede ved de ret talrige Minder, der førte Tanken tilbage til det 16. Aarhundrede. Senere besøgte, under Købmand Brønsdorfs kyndige Ledelse, Musæet i Slotsruinen, der, ved Siden af talrige i Koldings Omegn og særlig i Havnen og Fjorden fundne Levninger fra Oldtiden, ogsaa indeholder meget af Interesse fra senere Tidsrum, deriblandt en Del kirkeligt Inventar fra Omegnens Landsbykirker.

Møde i Aalborg den 7. Juni.

Mødet aabnedes med Orgelspil og Sang i den overordentlig smukt restaurerede Budolfi Kirke, hvorpaa Selskabets Formand, Dr. H. F. Rørdam, fra Chordøren holdt et indledende Foredrag, idet han mindede om, at det var 41 Aar, siden Selskabet sidst holdt Møde i Aalborg. Ligesom nu aabnedes Mødet den Gang med »den gamle Dagvise«, der er et af vor Kirkes kostelige Klenodier fra Reformationens Dage, og den samme Organist (Professor de Meza), som den Gang betjente Orgelet og ledede Kirkekoncerten om Aftenen, har atter idag glædet os ved sit smukke Orgelforedrag. Af de Mænd, som for 41 Aar siden førte Ordet her i denne Kirke og siden i Latinskolens Solennitetssal, var Tal. den eneste, der nu var tilbage; det laa derfor nær for ham at fremdrage nogle Minder fra hint Møde, af hvilket Biskop P. C. Kierkegaard og Stiftsprovst H. Egede Glahn især havde Fortjeneste.

Efter at Formanden derpaa havde givet en Oversigt over Selskabets Virksomhed i den lange Aarrække, det har bestaaet, tog Bestyrelsens mangeaarige Medlem, Biskop,

Dr. theol. Fredrik Nielsen, Ordet. I et ved Indhold og Form lige tiltalende Foredrag gav han en Fremstilling af Ansgars Levned og Virksomhed, i Anledning af, at det i Aar (1901) er 1100 Aar, siden denne Nordens Apostel fødtes. Grundtvigs smukke Mindesang fra Ansgar-festen i Kjøbenhavn 1865 blev afsungen.